

**SPORT TIBBIYOTI FANINING VAZIFALARI VA DOLZARB
MUAMMOLARI**

Abdulhamidova Muxlisa Abduhalim qizi
FJSTI, Davolash fakulteti 2723- guruh talabasi
Muhammadaliyeva Tursunoy Abduqodir qizi
FJSTI, Davolash fakulteti 2723- guruh talabasi

Annostatsiya: Sport tibbiyoti - bu sport va jismoniy faoliyat bilan bog'liq jarohatlarning oldini olish, tashxislash, davolash va rehabilitatsiya qilishga qaratilgan tibbiyotning ixtisoslashgan sohasi. U tibbiy bilimlarni jismoniy mashqlar bilan birlashtiradi va jarohatlar xavfini minimallashtirish bilan birga sportchilarning ish faoliyatini optimallashtirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Sport tibbiyoti fani, Buzilishlar va shtammlar, Miya chayqalishi Stressli yoriqlar, Sport jarohatlari, Sport jarohatlarini baholash uchun keng qamrovli tibbiy tarix va jismoniy tekshiruv, Rehabilitatsiya va jismoniy terapiya Sport tibbiyoti fani tibbiy nazorat o'tkazish orqali jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari bilan shug'ullanuvchilarning sog'lig'i, jismoniy rivojlanishi, chiniqishi va turli to'qima – a'zolar tizimining funksional imkoniyatlarini aniqlaydi. Shunigdek, sportchilarda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan kasalliklar va shikastlanishlarning sabablarini aniqlash, ularning oldini olish, davolash, sportchi kuch-quvvatini tiklash masalalari bilan shug'ullanadi.

Sport tibbiyoti fani jismoniy madaniyat va sport fanlarining ajralmas qismi bo'lib, jismoniy tarbiya o'qituvchisi va sport trenerini mutaxassis sifatida tayyorlashga bevosita aloqadordir. Jismoniy tarbiya va sport yoshlarning o'sishi, rivojlanishi, sog'lig'ini mustahkamlanishi, ish qobiliyatining oshishi, umri uzayishining muhim omilidir. Jismoniy tarbiya bilan shug'ullanmaslik inson uchun zararli oqibatlarga olib kelishi mumkin. Bunda bo'yning o'sishiga ta'sir qilishi, muskullar rivojlanishi, yelka, qad-qomat, yassioyoqlik kabi kasalliklar kelib chiqidhiha sabab bo'lishi mumkin. Bugungi kunda bizning asosiy muammolarimizdan biri jismoniy tarbiya bilan shug'ullanmayotganligimizdir. Jismoniy sog'lom ekanligimizni aniqlash yo'llari: Muskullar rivoji. Asosan ko'krak, yelka-bilak, son-boldir muskullarining rivojlangani ko'zga tashlanib turadi. Agar muskullar qalin, yo'g'on, tarang, har qaysisi bir-biridan bo'rtib, ajralib tursa, muskullar yaxshi rivojlangan deb baholanadi. Agar muskullar hajmi kichik, bo'shashgan, ular bir-biridan bo'rtib ajralib turmasa, muskullar rivojlanishi kuchsiz deb baholanadi. Qad-qomatni somatoskopik tekshiruv usulida aniqlash va baholash. Yelka - orqa shakli. Normal holda umurtqa pog'onasi bo'yin va bel qismida biroz oldinga, ko'krak va dumg'aza qismida biroz orqaga egilgan bo'ladi. Umurtqa pog'onasining bu tabiiy egilishlari odam qad-qomatini normal shakllanishida

muhim ahamiyatga ega. Qad - qomat. Qad-qomatning shakllanishida ko`krak qafasi suyaklari, umurtqa pog'onasi, qo`l va oyoq suyaklari hamda tana muskullarining normal rivojlanishi muhim ahamiyatga ega. Yassioyoqlik. Odam oyog`ining tovon-kaft yuzasi tayanch-harakatlanish tizimining muhim qismi hisoblanadi. U tuzilish xususiyatlariga ko'ra tananing ressi va vazifasini bajarishga moslashgan. To'g'ri rivojlangan oyoq kafti yuzasining yarmidan ko'proq qismi o'yiqroq, yarmidan ozroq qismi gumbaz shaklida bo'ladi. Uning bunday tuzilishi tana massasining oyoqning tovon va kaft qismlariga baravar taqsimlanishini ta'minlaydi. Yassioyoqlikda tovon-kaft yuzasining gumbaz qismi kengayib, o'yiq (chuqur) qismining sathi kamayadi. Ba'zida esa oyoq tovon-kaft yuzasining deyarli hamma sathini gumbaz qism egallaydi va tovon-kaft yuzasi tekis bo'lib qoladi. Sport jarohatlari sportchilar va faol shaxslar uchun baxtsiz haqiqatdir. Umumiy sport jarohatlarini tushunish ularni oldini olish uchun faol choralar ko'rishga va kerak bo'lganda o'z vaqtida davolanishga yordam beradi. Keling, eng keng tarqalgan sport jarohatlarini ko'rib chiqaylik: Buzilishlar va shtammlar sport jarohatlarining eng keng tarqalgan turlaridan biridir. Ular ligamentlarni (burilishlar) yoki mushaklar / tendonlarni (shtammlarni) cho'zish yoki yirtishni o'z ichiga oladi. Ushbu jarohatlar to'satdan harakatlar, ortiqcha kuchlanish yoki etarli darajada isinish tufayli yuzaga kelishi mumkin. To'g'ri konditsionerlik, isinish mashqlari va moslashuvchanlikni saqlash burilishlar va shtammlar xavfini kamaytirishi mumkin. Yoriqlar va dislokatsiyalar yuqori ta'sirli sport yoki travmatik hodisalar natijasida yuzaga kelishi mumkin. Singanlar singan suyaklarni anglatadi, dislokatsiyalar esa suyaklarning normal holatidan siljishini o'z ichiga oladi. To'g'ri davolanish va tiklanish uchun o'z vaqtida tibbiy yordam va immobilizatsiya zarur. Miya chayqalishi - bu odatda kontaktli sport turlari bilan bog'liq bo'lgan engil travmatik miya shikastlanishi. Ular boshning to'satdan zarbasi yoki chayqalishi tufayli yuzaga keladi, bu esa miyaning bosh suyagi ichida harakatlanishiga olib keladi. Miya chayqalishining belgilari va alomatlarini tan olish va etarli dam olish va tiklanish imkonini berish uzoq muddatli asoratlarni oldini olish uchun juda muhimdir. endonit tendonlarning yallig'lanishini anglatadi, bu mushaklarni suyaklarga bog'laydigan qalin kordonlardir. Haddan tashqari foydalanish, takroriy harakatlar va etarli darajada dam olish tendonitning rivojlanishiga yordam beradi. To'g'ri o'qitish usullari, etarli dam olish vaqtлари va tegishli jihozlar tendonitning oldini olishga yordam beradi. Shinning shinalari tibia (shin suyagi) bo'ylab og'riq bilan tavsiflanadi va yugurish va sakrash bilan bog'liq harakatlarda keng tarqalgan. Ular ko'pincha mashg'ulot intensivligidagi haddan tashqari foydalanish yoki keskin o'zgarishlardan kelib chiqadi. To'g'ri poyabzal, bosqichma-bosqich mashg'ulotlar va sirtini o'zgartirish shinning oldini olish va davolashda yordam beradi. ACL (oldingi xoch ligamenti) ko'z yoshlari to'satdan to'xtash, yo'nalishni o'zgartirish yoki aylanish harakatlari bilan bog'liq bo'lgan sport turlarida keng tarqalgan. Ushbu jarohatlar sportchining ishlashiga sezilarli ta'sir

ko'rsatishi va tuzatish uchun jarrohlik aralashuvni talab qilishi mumkin. To'g'ri mashq qilish texnikasi, mashqlarni kuchaytirish va nerv-mushak mashqlari ACL ko'z yoshlari xavfini kamaytirishi mumkin. Stressli yoriqlar - bu takroriy stress va haddan tashqari yuk tufayli suyakdagi mayda yoriqlar. Ular odatda yuk ko'taruvchi suyaklarda kuzatiladi va ko'pincha yuqori ta'sir yoki takroriy harakatlar bilan bog'liq harakatlar natijasida yuzaga keladi. To'g'ri dam olish, bosqichma-bosqich mashg'ulotlar va to'g'ri ovqatlanish stressni sindirishning oldini olishda hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Sport jarohatlarining oldini olish sport tibbiyotining asosiy yo'nalishi hisoblanadi. Tegishli profilaktika choralarini ko'rish orqali sportchilar jarohatlar xavfini minimallashtirishi va ularning ish faoliyatini optimallashtirishi mumkin. Keling, sport jarohatlari uchun samarali profilaktika choralarini ko'rib chiqaylik: Jismoniy mashqlar bilan shug'ullanishdan oldin to'liq isinish tanani jismoniy mashqlar talablariga tayyorlaydi, moslashuvchanlikni va mushaklarga qon oqimini oshiradi. Xuddi shunday, salqinlash tartibi asta-sekin tiklanish imkonini beradi va mushaklarning qattiqlashishini oldini oladi. Dinamik cho'zish, engil aerob mashqlari va ko'pikni isitish va sovutish tartiblariga kiritish jarohatlar xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. To'g'ri ovqatlanish va hidratsiya optimal sport ko'rsatkichlari va jarohatlarning oldini olish uchun asosdir. Oziq moddalar, vitaminlar va minerallarga boy muvozanatli ovqatlanish mushaklarning tiklanishini va umumiy salomatlikni qo'llab-quvvatlaydi. Jismoniy faoliyatdan oldin, davomida va keyin etarli darajada hidratsiya tanadagi optimal funktsiyalarni saqlashga yordam beradi va suvsizlanish bilan bog'liq asoratlarni oldini oladi. Mashg'ulotlarning bosqichma-bosqich rivojlanishi organizmga ortib borayotgan talablarga moslashishga imkon beradi, ortiqcha jarohatlar xavfini kamaytiradi. Tananing tiklanish qobiliyatini haddan tashqari oshirib yubormaslik uchun sportchilar mashg'ulotlar hajmini, intensivligini va chastotasini asta-sekin oshirishlari kerak. Trening hajmi va intensivligidagi rejalashtirilgan o'zgarishlarni o'z ichiga olgan davrlashtirish jarohatlar xavfini minimallashtirish bilan birga ishlashni optimallashtirishi mumkin. Sport mashg'ulotlarida to'g'ri texnika va biomexanikadan foydalanish jarohatlar xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Murabbiylar va murabbiylar sportchilarga to'g'ri harakat shakllarini, tana mexanikasini va sportga xos ko'nikmalarni o'rgatishda muhim rol o'ynaydi. To'g'ri texnikani tushunish va qo'llash nafaqat samaradorlikni oshiradi, balki o'tkir va ortiqcha jarohatlar xavfini ham kamaytiradi.

Sport jarohatlari sodir bo'lganda, samarali tiklanish uchun tez va to'g'ri tashxis qo'yish, keyin tegishli davolanish juda muhimdir. Sport tibbiyoti mutaxassislari optimal natijalarni ta'minlash uchun turli diagnostika usullari va davolash usullaridan foydalanadilar. Keling, sport jarohatlarini tashxislash va davolash usullarini ko'rib chiqaylik: Sport jarohatlarini baholash uchun keng qamrovli tibbiy tarix va jismoniy tekshiruv zarur. Shikastlanish mexanizmini tushunish, predispozitsiya qiluvchi

omillarni aniqlash va zararlangan hududning harakat doirasi va barqarorligini baholash dastlabki tashxisga yordam beradi. Sport tibbiyoti mutaxassislari ushbu ma'lumotlardan keyingi diagnostika testlari va davolash rejalarini boshqarish uchun foydalanadilar. Sport jarohatlarini ko'rish va baholash uchun odatda rentgen nurlari, magnit-rezonans tomografiya (MRI) va ultratovush kabi tasvirlash usullari qo'llaniladi. Rentgen nurlari sinish va suyak anomaliyalari haqida qimmatli ma'lumotlarni beradi, MRI va ultratovush esa yumshoq to'qimalar tuzilmalari, jumladan mushaklar, tendonlar, ligamentlar va xaftaga haqida batafsil ma'lumot beradi. Ushbu tasvirlash usullari tashxisni tasdiqlashga, jarohatlar darajasini baholashga va davolanish to'g'risida qaror qabul qilishga yordam beradi. Reabilitatsiya va jismoniy terapiya sport jarohatlarini davolashning ajralmas qismidir. Sport tibbiyoti mutaxassislari jismoniy terapevtlar bilan kuch, harakat oralig'i va funktsiyani tiklashga qaratilgan individual reabilitatsiya dasturlarini ishlab chiqish uchun yaqindan ishlaydi. Reabilitatsiya mashg'ulotlar, qo'lda terapiya, usullar (masalan, issiqlik yoki sovuq terapiya) va tiklanishga yordam beradigan va kelajakdagi jarohatlarning oldini olish uchun funktsional treningni o'z ichiga olishi mumkin. Og'riqni boshqarish, yallig'lanishni kamaytirish va davolanishni osonlashtirish uchun dorilar va in'ektsiya buyurilishi mumkin. Steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAID) odatda sport jarohatlari bilan bog'liq og'riq va yallig'lanishni engillashtirish uchun ishlatiladi. Ba'zi hollarda kortikosteroid in'ektsiyalari yallig'lanishning ma'lum joylariga qo'llanilishi va mahalliy yengillikni ta'minlashi mumkin.

Xulosa. Sport jarohatlarining oldini olish tegishli profilaktika choralarini ko'rishni o'z ichiga oladi. Bularga to'g'ri isinish va sovitish, muntazam ravishda kuch va konditsionerlik mashqlari bilan shug'ullanish, tegishli sport jihozlaridan foydalanish, muvozanatli ovqatlanish va hidratsiyani saqlash, mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich oshirish, to'g'ri texnika va biomexanikadan foydalanish kiradi. Ushbu ko'rsatmalarga rioya qilish sport jarohatlari xavfini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin. Oziqlanish sport tibbiyotida muhim rol o'ynaydi, chunki to'g'ri yonilg'i quyish va hidratsiya ishlashni optimallashtirishi, tiklanishni kuchaytirishi va jarohatlarning oldini olishi mumkin. Kerakli makronutrientlar (uglevodlar, oqsillar va yog'lar) va mikroelementlar (vitaminlar va minerallar) o'z ichiga olgan muvozanatli ovqatlanish energiya ishlab chiqarishni, mushaklarni tiklashni, immunitetni va umumiy salomatlikni qo'llab-quvvatlaydi. Sport tibbiyotini tushunish o'z faoliyatini optimallashtirish, jarohatlarning oldini olish va umumiy farovonlikni oshirishga intilayotgan sportchilar va shaxslar uchun juda muhimdir. Sport tibbiyoti mutaxassislari har tomonlama yordam ko'rsatishda, sportchilarni sport sayohatlarining barcha bosqichlarida qo'llab-quvvatlashda va ularga o'z maqsadlariga erishishda yordam berishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Aliyev N., Muhammadjonov S. THE ROLE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL WORKERS. THE IMPORTANCE OF MATHEMATICS FOR A HEALTH WORKER. MATHEMATICAL METHODS AND STATISTICS IN MEDICINE //Бюллетень педагогов нового Узбекистана. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 39-42.
2. Nurillo N. A., Muhammadjonov S., Tojimatova L. THE ROLE OF MATHEMATICS EDUCATION IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF MEDICAL PERSONNEL. THE IMPORTANCE OF MATHEMATICS FOR THE HEALTH WORKER //International Bulletin of Medical Sciences and Clinical Research. – 2023. – Т. 3. – №. 6. – С. 54-56.
3. Melibayeva, F. M., Aliyev, N. A., & Muhammadjonov, S. G. o'g'li. (2023). CHEKISH BILAN BOG'LIQ O'PKA KASALIKLARI. Educational Research in Universal Sciences, 2(16), 719–723
4. AN Abdiqayumovich, M Sarvarbek Gayratjon o'gli. ZAMONAVIY DIAGNOSTIKANING ROLI. ZAMONAVIY DIAGNOSTIKA USULLARI. Лучшие интеллектуальные исследования 10 (6), 177-180.
5. Ravshanbekovna, M. N., Sarvarbek Gayratjon og, M., & Alijon o'g'li, T. A. (2024, January). AYRISH SISTEMASIDAGI BUYRAKNING AHAMIYATI. In *INTERDISCIPLINE INNOVATION AND SCIENTIFIC RESEARCH CONFERENCE* (Vol. 2, No. 16, pp. 11-14).
6. Erkinjon o'g'li, Mamasharipov Xasanboy. "BEMORLARNI TEKSHIRISHDA DIAGNOSTIK AXAMIYAT."
7. Madraximova, N. R. (2024). O 'PKA KASALLIKLARNI ANIQLASHDA ZAMONAVIY DIAGNOSTIK USULLAR. *Educational Research in Universal Sciences*, 3(4 SPECIAL), 36-38.
8. Sarvarbek Gayratjon og M. et al. ONKOLOGIK KASALLIKLARNING DOLZARB MUAMMOLARI VA YANGILIKLARI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 36. – №. 1. – С. 95-99.
9. Abdurazakova A. I. THE HARM OF DISHWASHING DETERGENTS AND ITS PREVENTION This article contains information about the work carried out in the Republic of Uzbekistan in maintaining public health, chemical detergents, their types and negative impact on human health and scientif //MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH. – 2023. – Т. 2. – №. 24. – С. 212-214.
10. Abdurazakova I. A. IDISH YUVISH VOSITALARI ZARARI HAQIDA //Экономика и социум. – 2023. – №. 1-2 (104). – С. 11-13.
11. Abduraxmonovna A. I. KOLLOID ERITMALARNING TIBBIYOTDAGI AHAMIYATI //SCIENCE AND INNOVATION IDEAS IN MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 1. – №. 9.

12. Abduraxmonovna A. I. BIOGEN ELEMENTLARNING ODAM ORGANIZMIDAGI BIOLOGIK FAOLLIGI //SCIENCE AND INNOVATION IDEAS IN MODERN EDUCATION. – 2023. – T. 1. – №. 9.
13. Abdurakhmonovna A. I., Ruzmatjonovich A. R. INFECTIOUS DISEASES AND THEIR PREVENTION //Web of Medicine: Journal of Medicine, Practice and Nursing. – 2023. – T. 1. – №. 8. – С. 1-4.
14. Абдуразакова И. А. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА КРАСНЫХ ДОЖДЕВЫХ ЧЕРВЕЙ В КАЛИФОРНИИ //Экономика и социум. – 2023. – №. 12 (115)-1. – С. 901-905.
15. Ahmadaliyeva G. H. et al. YARIMO ‘TKAZGICH MODDALAR VA ULARNING XARAKTERISTIKALARI //Евразийский журнал академических исследований. – 2022. – Т. 2. – №. 1. – С. 91-93.
16. Usmonov S., Isroilov S. CHAQALOQLARDA QORIN DAM BO’LISHINING SABABLARI, DAVOLASH USULLARI //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 4 Part 2. – С. 196-199.
17. Yusubjanovna A. M. BIRINCHI TIBBIY YORDAMNING AHAMIYATI VA UNI BAJARISHNING UMUMIY QOIDAIARI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 1.
18. Abdusubxon o’g’li U. S. et al. YURAK ISHEMIK KASALLIKLARI VA ULARNI OLDINI OLIHNING ZAMONAVIY USULLARI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 6.
19. Abdusubxon o’g’li U. S. et al. BUYRAK TOSH KASALLIKLARINI HOSIL BO’LISHIDA GIPODINAMIYANING TA’SIRI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – Т. 2. – №. 6.
20. Usmonov S., Alisherjonova F. INSON TANASIDA BO’LADIGAN ELEKTR HODISALARI //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – Т. 3. – №. 4 Part 2. – С. 200-203.
21. Isroil o’g’li X. M., Abdusubxon o’g’li U. S. GIPERTONIYA KELIB CHIQISHI SABABLARI //INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE ON" MODERN EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS". – 2023. – Т. 2. – №. 5.
22. Abdusubxon o’g’li U. S. et al. BOLALARDA GASTROENTRITNING NAMOYON BO’LISHI //INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE ON" MODERN EDUCATION: PROBLEMS AND SOLUTIONS". – 2023. – Т. 2. – №. 5.

23. Abdusubxon o'g'li U. S. et al. KAM HARAkatLIK NATIJASIDA KELIB CHIqADIGAN KASALLIKLARNI XALQ TABOBATI BILAN DAVOLASHNING TOP 10 TA USULI //SCIENCE AND PEDAGOGY IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND SOLUTIONS. – 2023. – T. 1. – №. 3.
24. Abdusubxon o'g'li U. S. et al. GIPERTONIYA KASALLIGINI RIVOJLANISHINI OLDINI OLIshNING ENG YAXSHI USULLARI //SCIENCE AND PEDAGOGY IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND SOLUTIONS. – 2023. – T. 1. – №. 3.
25. Abdusubxon o'g'li U. S. et al. QONNI SUYULTIRADIGAN TOP-10 MAHSULOT //SCIENCE AND PEDAGOGY IN THE MODERN WORLD: PROBLEMS AND SOLUTIONS. – 2023. – T. 1. – №. 3.
26. Tiguntsev S. G., Usmonov S. B., Shafarevich K. V. Determination of the Damage Location on Multiphase and Multi-Wire Power Transmission Lines //2023 5th International Youth Conference on Radio Electronics, Electrical and Power Engineering (REEPE). – IEEE, 2023. – T. 5. – C. 1-4.
27. Abdusubxon o'g'li U. S., Vaxobjon o'g'li Q. A. BOLALARDA ENG KO'P UCHRAYDIGAN RAXIT KASALLIGI //STUDIES IN ECONOMICS AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD. – 2023. – T. 2. – №. 5.
28. Abdusubxon o'g'li U. S. ELEKTROMAGNIT MAYDONINING ORGANIZMGA TA'SIRI //SCIENCE AND INNOVATION IDEAS IN MODERN EDUCATION. – 2023. – T. 1. – №. 2.
29. Abdusubxon o'g'li U. S. et al. KONDILOMA VIRUSLARINI DAVOLASHDA KRIOGEN TERAPIYA //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – T. 2. – №. 1.
30. Miradullayeva G. B., Melibayeva M. K., Avdeeva A. N. MATHEMATICAL DESCRIPTION OF RHEOLOGICAL PROPERTIES OF COMPOSITIONS USING LOCAL RAW MATERIALS FOR WORKING SURFACES OF STRUCTURAL MATERIALS OF TECHNOLOGICAL EQUIPMENT //Мировая наука. – 2023. – №. 5 (74). – C. 20-24.
31. Yuldasheva G., qizi Oxunjonova Z. A. Ta'lim va tarbiya jarayonlarida axborot texnologiyalarining o'rni //Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – №. 3 SPECIAL. – C. 984-986.
32. Райимова З. М. и др. БОРЬБА С НОВОЙ ЭПИДЕМИЕЙ КОРОНАВИРУСА ВО ВСЕМ МИРЕ И В УЗБЕКИСТАНЕ //Экономика и социум. – 2021. – №. 4-2 (83). – C. 328-331.
33. Muhammadmusayevich E. R. et al. KO'ZNING KAMCHILIKLARI VA TIBBIYOTDAGI DAVO CHORALARI //E Conference Zone. – 2022. – C. 124-126.

34. Ravshanbek E. et al. OPTICAL PART OF THE EYE AND RELATED DISEASES //World Bulletin of Public Health. – 2023. – T. 19. – C. 180-181.
35. Mukhammadmusayevich E. R. AUTOMATIC CONTROL IN BIOTECHNICAL SYSTEMS //MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TEACHING SOLUTIONS. – 2024. – T. 8. – №. 8. – C. 22-26.
36. Muhammadmusayevich E. R., Erkinovna E. M. BOLALARDA TANA HARORATI BOSHQARILISHINING O ‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI //PRINCIPAL ISSUES OF SCIENTIFIC RESEARCH AND MODERN EDUCATION. – 2023. – T. 2. – №. 1.
37. Muxammadmusayevich E. R. REFORMS IN MODERN MEDICINE IN UZBEKISTAN //International Multidisciplinary Journal for Research & Development. – 2024. – T. 11. – №. 01.
38. Mukhammadmusayevich E. R. AUTOMATIC CONTROL IN BIOTECHNICAL SYSTEMS //Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research. – 2023. – T. 10. – №. 12. – C. 720-722.
39. Muxammadmusayevich E. R. SOG’LIQ SAQLASH TIZIMINI BOSHQARISH JARAYONINI AVTOMATLASHTIRISH //MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS. – 2023. – T. 7. – №. 7. – C. 13-16.
40. Mukhammadmusayevich E. R. AUTOMATING THE HEALTHCARE SYSTEM MANAGEMENT PROCESS //THEORY OF SCIENTIFIC RESEARCHES OF WHOLE WORLD. – 2023. – T. 3. – №. 3. – C. 54-57.
41. Eshonov R. M., Karimova J. TEXNOLOGIYA FANINI BIR NECHTA FANLAR BILAN BOG’LAB O’TISHDAGI USLUBIY TAVSIYALAR //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – T. 3. – №. 10. – C. 228-232.
42. Rakhmonov N., Tolibjonov K., Ibrohimova N. THE IMPORTANCE OF USING THE BIG DATA SYSTEM AND ITS PROSPECTS //International Engineering Journal For Research & Development. – 2021. – T. 6. – №. 4. – C. 1-3.
43. O‘ktamaliyeva G., Rahmatullayeva P., Ibrohimova N. ZAMONAVIY HAYOT MUAMMOLARI //Академические исследования в современной науке. – 2023. – T. 2. – №. 12. – C. 35-37.
44. Olimjonova A., Ibrohimova N. HAZM NAYINING LIMFOID TUZILMASI //Академические исследования в современной науке. – 2023. – T. 2. – №. 5. – C. 39-42.
45. VL.Karpman. Sport tibbiyoti, darslik, M, 2018.
46. A.T. Dembo. Sport tibbiyoti, M, 2015.
47. G.M. Kukolevskiy. Sport tibbiyoti, M, 2016.